

Factsheet - Algemene conclusies

Arbeidsmarkt- en onderwijsposities van burgers met een migratieachtergrond

Januari 2024

Introductie

De *Monitor gelijkwaardige kansen en evenredige posities op de arbeidsmarkt, ongeacht migratieachtergrond* onderzoekt in hoeverre burgers met een migratieachtergrond gelijkwaardige kansen hebben op de arbeidsmarkt en in het onderwijs. De monitor heeft drie thema's: onderwijs, diversiteit op het werk, en algemene arbeidsmarktindicatoren & sociale zekerheid (arbeidstoeleiding).

Deze factsheet presenteert de belangrijkste resultaten:

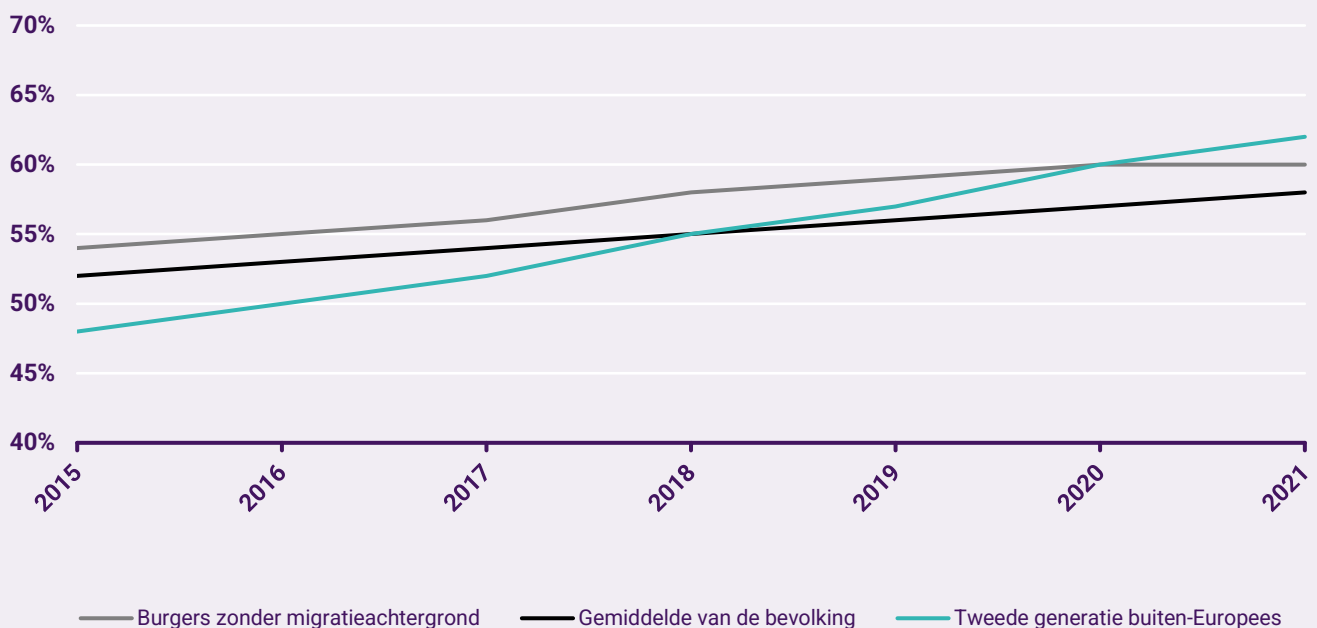
- In het onderwijs is de tweede generatie buiten-Europees bezig met een inhaalslag, op de arbeidsmarkt blijven de achterstanden groot (*pagina 3*).
- Ondanks de inhaalslag van de tweede generaties zijn er nog steeds uitdagingen in het onderwijs (*pagina 5*).
- Op de arbeidsmarkt zien we de grootste achterstanden bij mensen met een achtergrond van buiten-Europa (*pagina 7*).
- Blijvende toename achterstanden eerste generatie met Europese migratieachtergrond (*pagina 8*).
- Europese en buiten-Europese werknemers met een migratieachtergrond hebben minder baanzekerheid (*pagina 9*).
- Ook op de arbeidsmarkt enkele positieve trends waargenomen (*pagina 10*).
- De uitkomsten worden ook gedeeltelijk verklaard door de samenstelling van de groepen (*pagina 11*).

In het onderwijs is de tweede generatie buiten-Europees bezig met een inhaalslag, op de arbeidsmarkt blijven de achterstanden echter groot

Deze groep laat op meerdere indicatoren in het onderwijs een verbetering zien. Zo stijgt het gemiddelde niveau in het 3de leerjaar en het diploma op de middelbare school. Ook halen de burgers met een tweede generatie buiten-Europese achtergrond steeds vaker nominaal dat diploma. Ook op het mbo zien we dat het gemiddelde niveau stijgt en dat studenten van deze groep steeds vaker onderwijs op hogere mbo-niveaus volgen. Het aandeel mbo-studenten op het 4de niveau is voor deze groep nu zelfs hoger dan gemiddeld (zie onderstaande grafiek).

Deze stijging gaat op veel indicatoren in het onderwijs voor deze groep sneller dan voor de burgers zonder migratieachtergrond en het gemiddelde van de bevolking, waardoor de verschillen verkleinen en er sprake is van een inhaalslag.

Percentage mbo-studenten op het 4de mbo-niveau

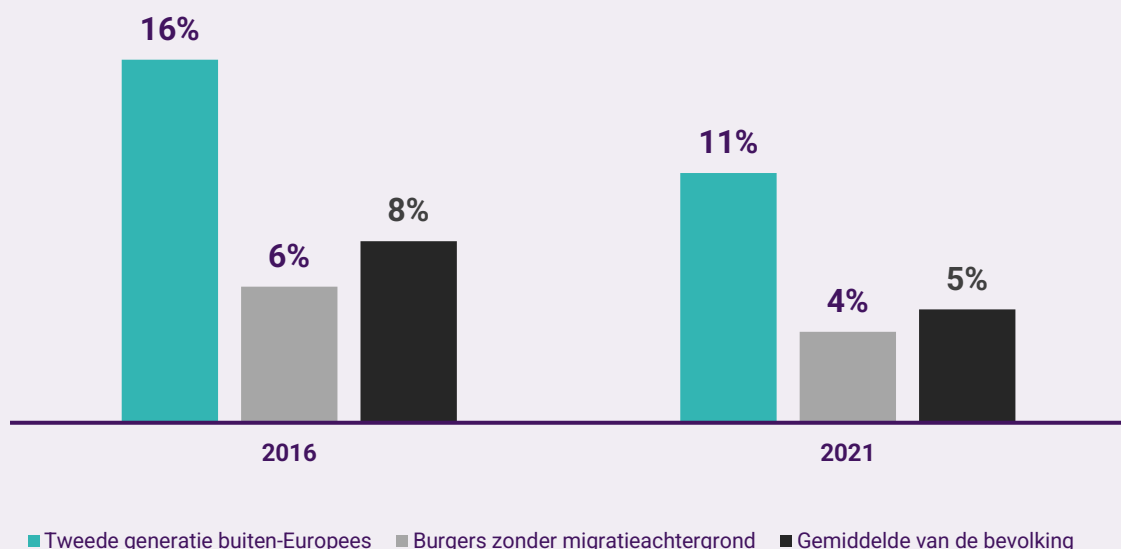

Ondanks de vooruitgang in het onderwijs ervaart deze groep nog altijd drempels op de arbeidsmarkt. Dit geldt voornamelijk voor de mbo studenten en afgestudeerden. De tweede generatie studenten met een buiten-Europese achtergrond rapporteren dat ze vaker hebben moeten solliciteren. Zo is het percentage dat 7 keer of meer heeft moeten solliciteren in 2021 bijna drie keer zo groot (11%) dan de burgers zonder migratieachtergrond (4%), zoals blijkt uit de onderstaande grafiek.

Ook vinden de mbo-afgestudeerden met een tweede generatie buiten-Europese migratieachtergrond veel minder dan gemiddeld een baan binnen 6 maanden na het afstuderen. Zeker in slechte economische tijden (laagconjunctuur) is dit verschil duidelijk. In 2013 was het verschil maar liefst 14 procentpunt met het gemiddelde van de bevolking. Dit is met het aantrekken van de economie weer verkleind, maar dit geeft de risico's voor deze groep weer mocht de economie weer omslaan.

Bovendien heeft de tweede generatie met een buiten-Europese migratieachtergrond vaker een gebrek aan baanzekerheid. Ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond hebben zij veel minder vaak een vast contract. Dit verschil was 15 procentpunt in 2022. Ook hebben zij minder kans om door te groeien van een flexibel naar een vast contract.

Percentage mbo-studenten dat zeven of meer keren heeft moeten solliciteren voor een stage

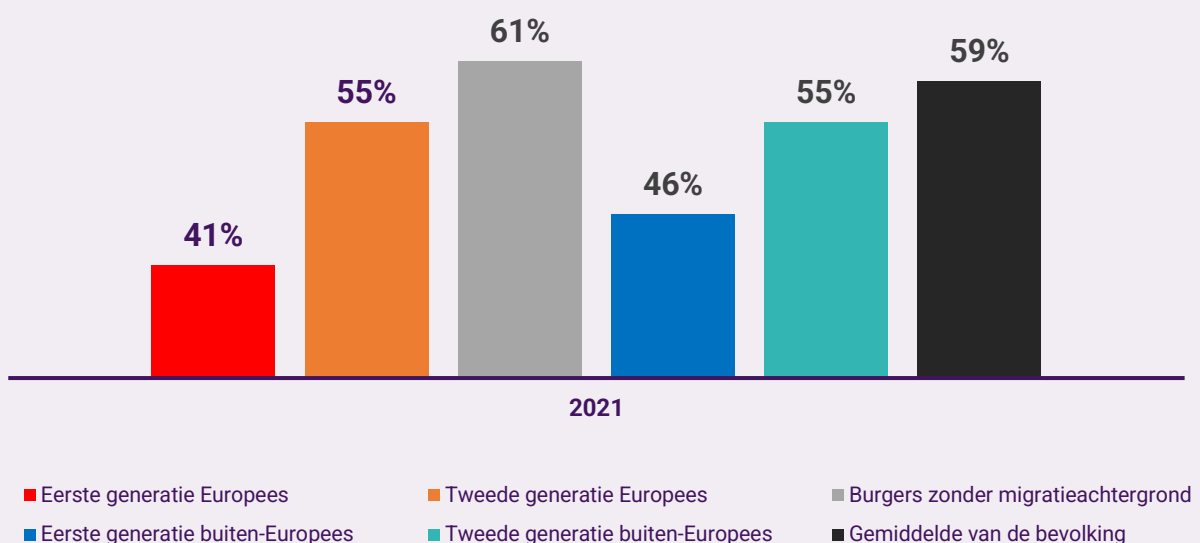

Ondanks de inhaalslag van de tweede generaties zijn er nog steeds uitdagingen in het onderwijs

Op pagina 3 hebben we al stilgestaan bij de positieverbetering in het onderwijs van de tweede generatie met buiten-Europese migratieachtergrond. De tweede generatie met een Europese migratieachtergrond laat ook een vergelijkbare positieve ontwikkeling zien. Tegelijkertijd zijn er voor deze tweede generaties (Europees en buiten-Europees) ook nog altijd uitdagingen in het onderwijs.

De betere positie in het 3de leerjaar wordt niet volledig verzilverd met een hoger diploma, zeker als we vergelijken met het gemiddelde van de bevolking. Een bovengemiddeld groot deel van deze groep haalt zijn diploma namelijk niet nominaal. Op bijvoorbeeld de havo zien we dat de tweede generatie buiten-Europees en Europees 4 procentpunt minder vaak nominaal een diploma haalt, zoals blijkt uit de onderstaande figuur. Bovendien zien we een bovengemiddelde stijging in het aantal schoolverlaters in het laatste meetjaar.

Percentage havo-scholieren dat nominaal (binnen 3 jaar) zijn/haar diploma haalt vanaf de start van het 3de leerjaar

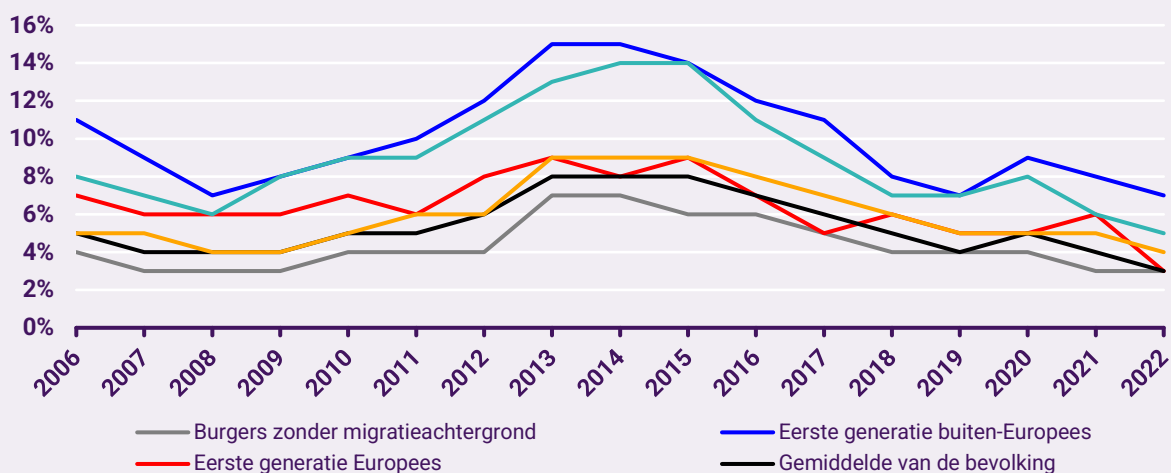
Waar bij de tweede generatie, ondanks de bovengenoemde uitdagingen, het beeld over het algemeen positief is, zien we dit bij de eerste generatie in veel mindere mate terug. Bijvoorbeeld het percentage studenten op een lager mbo-niveau (2) is hoger dan gemiddeld. Ook de diploma's op de middelbare school zijn vaker op een lager niveau. Bovendien halen de eerste generaties nog minder vaak hun diploma nominaal dan de tweede (zie de grafiek op de vorige pagina).

Op de arbeidsmarkt zien we de grootste achterstanden bij mensen met een achtergrond van buiten-Europa

De achterstanden op de arbeidsmarkt concentreren zich voornamelijk bij burgers met een buiten-Europese migratieachtergrond. De eerste generatie staat hier wel duidelijk vaker op achterstand dan de tweede generatie. Ze hebben onder meer achterstanden in de sociale zekerheid (aandeel met uitkeringen en uitstroom naar werk vanuit uitkeringen) en bij algemene arbeidsmarktindicatoren zoals participatie en werkloosheid. In het onderstaande figuur wordt als voorbeeld het percentage werklozen per groep weergegeven.

De coronacrisis heeft de grotere conjunctuurgevoeligheid van de buiten-Europese groep bevestigd. Deze groep merkt het als eerste wanneer het slecht gaat met de economie. Zo is er bij verschillende indicatoren in 2020 (coronajaar) een bovengemiddelde achteruitgang bij de eerste en de tweede generatie buiten-Europees.

Percentuele werkloosheid

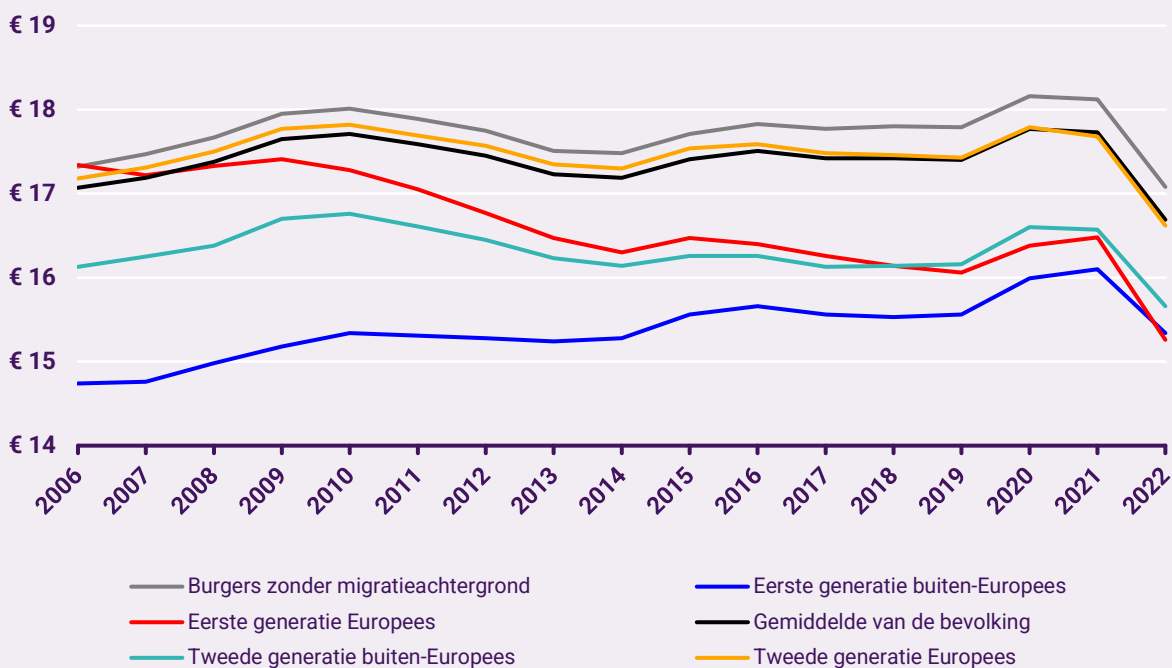

Blijvende toename achterstanden eerste generatie met Europese migratieachtergrond

Er is sprake van een verslechtering van de positie van de eerste generatie met een Europese migratieachtergrond. Dit is met name het geval bij indicatoren over het onderwijs (onderwijsniveaus, doorstuderen, uitval) en over de werkvloer (baanzekerheid, doorstroom). Deze verslechtering zien we niet of nauwelijks bij indicatoren over werkloosheid en sociale zekerheid.

Hieronder laten we ter illustratie het gemiddelde uurloon voor werknemers in loondienst zien. Waar in 2006 het uurloon voor deze groep nog gelijk was aan de burgers zonder migratieachtergrond en hoger dan het gemiddelde, was dit in 2022 het laagst van alle groepen. Deze trend hangt waarschijnlijk samen met nieuwe migratie en de daarmee samenhangende verandering in de samenstelling van de groep eerste generatie met Europese migratieachtergrond, zoals op pagina 11 nader wordt toegelicht.

Gemiddelde uurloon voor werknemers in loondienst gecorrigeerd voor inflatie

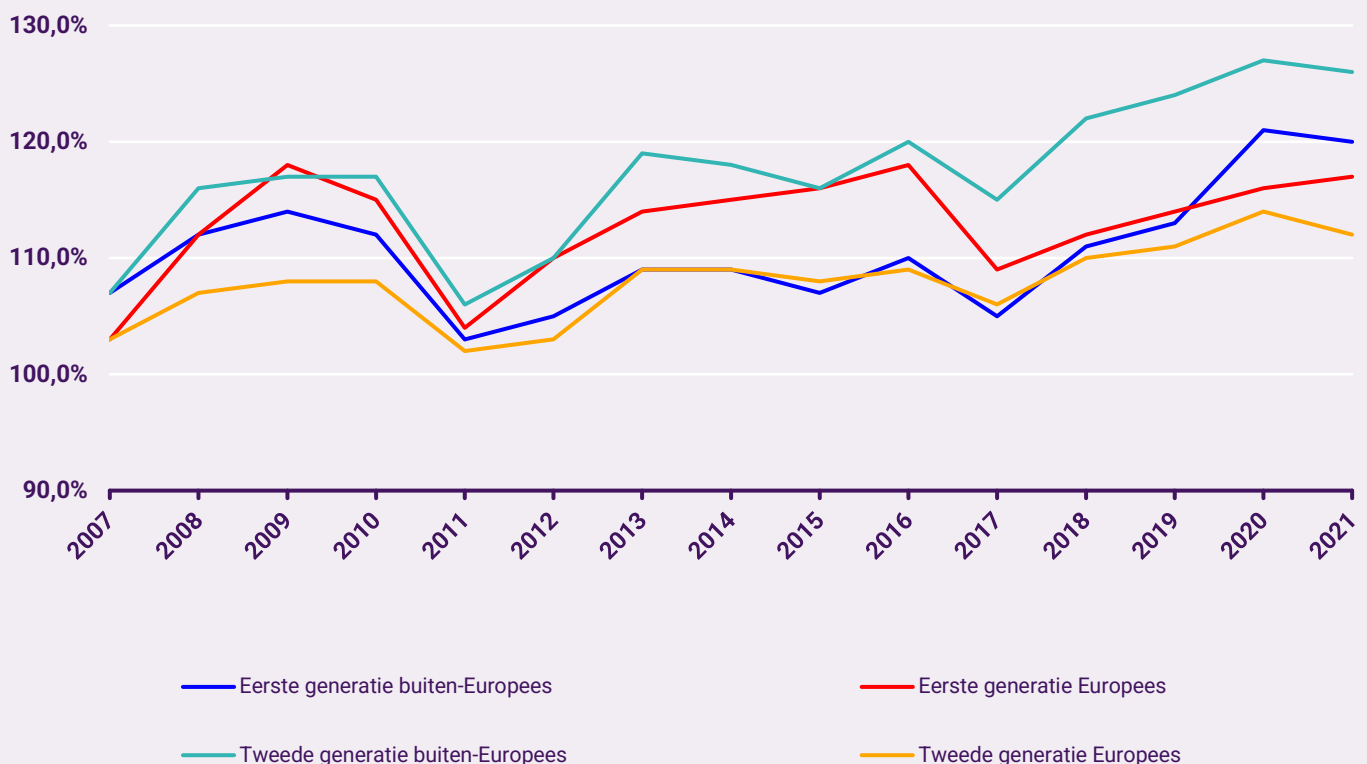

Europese en buiten-Europese werknemers met een migratieachtergrond hebben een lagere baanzekerheid

Mensen met een migratieachtergrond hebben vaker een gebrek aan baanzekerheid. Ten opzichte van burgers zonder migratieachtergrond hebben zij veel minder vaak een vast contract. Ook hebben de burgers met een migratieachtergrond minder kans om door te groeien van een flexibel naar een vast contract.

Vooraf in de particuliere sector verliezen werknemers met een migratieachtergrond sneller hun baan dan werknemers zonder migratieachtergrond. Dit verschil blijft ook staan als gecorrigeerd wordt voor achtergrondkenmerken (zoals leeftijd, opleidingsniveau, inkomen). In de laatste jaren is dit verschil bovendien verder toegenomen. Onderstaand figuur geeft aan dat de kans op baanverlies in de particuliere sector tot 25 procentpunt groter is voor burgers met een migratieachtergrond dan voor burgers zonder migratieachtergrond.

Kans op baanverlies in de particuliere sector ten opzichte van vergelijkbare groep zonder migratieachtergrond

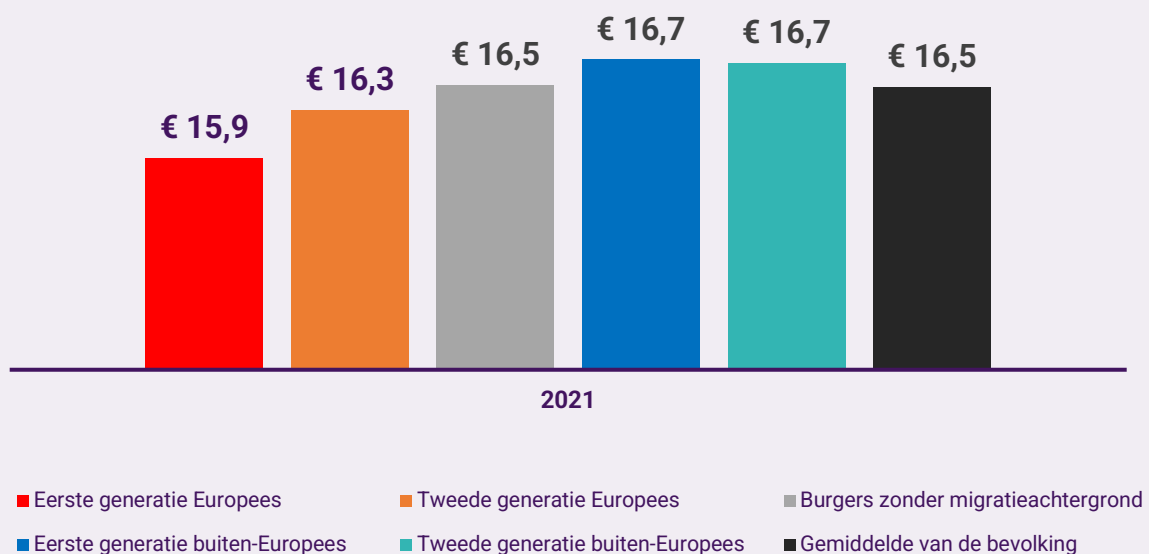
Ook op de arbeidsmarkt enkele positieve trends waargenomen

Een voorbeeld van de positieve trends is de overgang naar de arbeidsmarkt van de tweede generatie buiten-Europese starters met een migratieachtergrond en een masterdiploma: zij maken een goede start op de arbeidsmarkt.

Deze groep heeft namelijk 6 maanden na het afstuderen bijna net zo vaak als de burgers zonder migratieachtergrond een baan gevonden. En het uurloon van die eerste baan is zelfs hoger, namelijk € 16,7 gemiddeld ten opzichte van € 16,5 voor de masterstudenten zonder migratieachtergrond, zoals uit onderstaande figuur blijkt.

Dit betekent niet dat ook deze groep geen uitdagingen heeft. Ondanks de goede start hebben ze na een aantal jaar toch vaak een iets onzekerdere positie op de arbeidsmarkt. Na 3 jaar hebben ze namelijk al iets minder vaak een vaste baan dan gemiddeld. En ook bij deze groep zien we een relatief grote impact van de conjunctuur.

Uurloon van de eerste baan na afstuderen met een masterdiploma

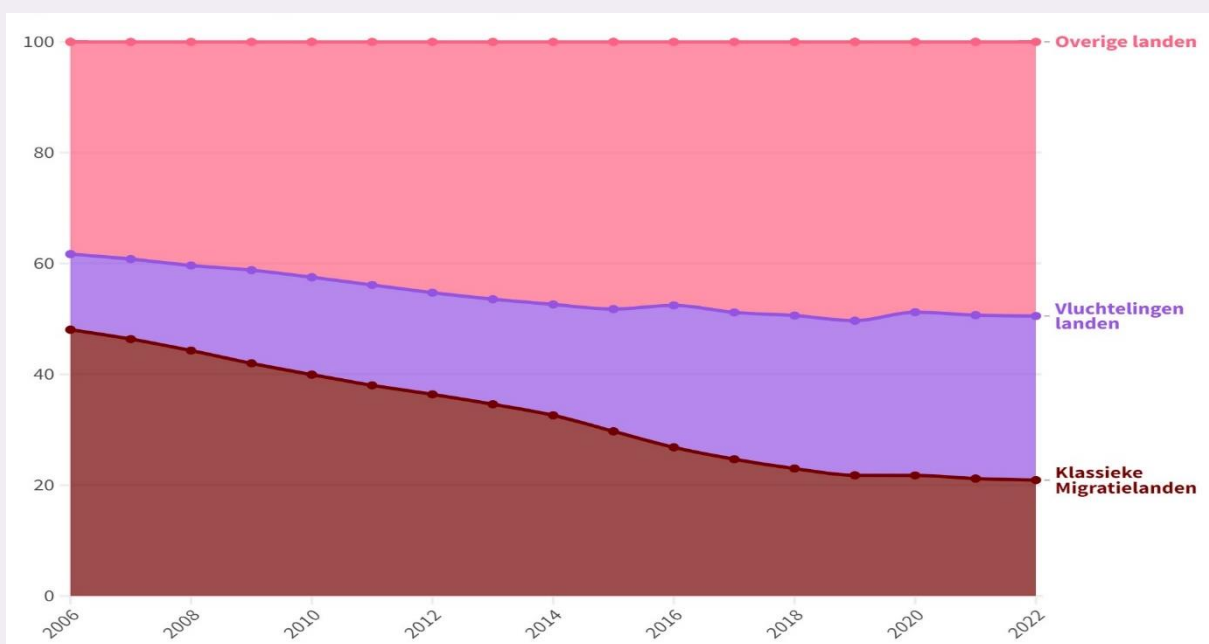
Belangrijk: De uitkomsten worden ook gedeeltelijk verklaard door de samenstelling van de groepen

Er bestaat namelijk een grote diversiteit aan ontwikkelingen en trends als we verder inzoomen op groepen met verschillende herkomstlanden. Deze diversiteit is van belang bij het interpreteren van de data en de hoofdconclusies.

De stagnatie in het onderwijs binnen de 1ste generatie wordt bijvoorbeeld (gedeeltelijk) verklaard doordat deze groep sterk in ontwikkeling is. Over het algemeen neemt de nieuwe instroom van zogenaamde klassieke migratielanden af met de tijd. Dit geldt bijvoorbeeld voor de eerste generatie met een Indonesische achtergrond die het relatief goed doet in het onderwijs, maar dus een steeds kleiner deel uitmaakt van de totaalgroep 'buiten-Europees'.

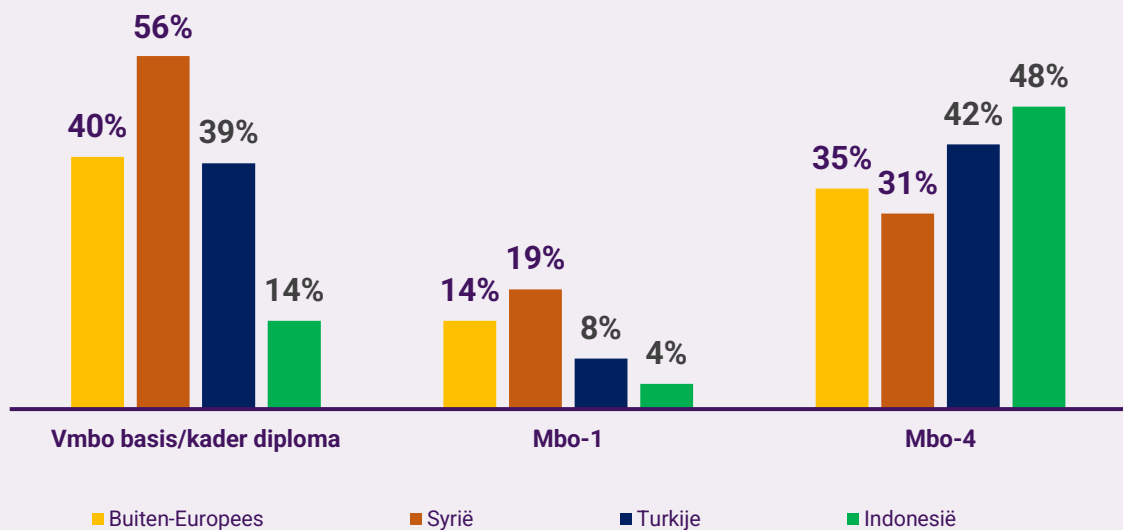
Groepen met een vluchtelingenachtergrond die het vaak moeilijker hebben in het onderwijs, zoals mensen met een Syrische of Somalische achtergrond, kennen juist een toename van de nieuwe instroom. In onderstaande grafiek is te zien dat de samenstelling van de groep sterk is veranderd in de afgelopen 15 jaar.

Samenstelling van de 1ste generatie buiten-Europees in de leeftijd van 12 tot en met 30 jaar

Verder zien we in deze onderstaande grafiek dat er grote verschillen zijn in onderwijsprestaties tussen bijvoorbeeld de groep met Syrische (die groter is geworden in omvang) en de groep met Indonesische achtergrond (die juist kleiner is geworden in omvang).

Verschillen binnen de eerste generatie tussen de hoofdcategorie buiten-Europees en de herkomstlanden Syrië, Turkije en Indonesië op 3 indicatoren

Ook de uitkomsten van de arbeidsmarktindicatoren kunnen mede beïnvloed worden door nieuwe migratie en verandering in de samenstelling van de groepen. Zo is in de afgelopen jaren de groep eerste generatie met een buiten-Europese migratieachtergrond veranderd in de samenstelling door onder meer asielmigratie. De eerste maanden na het verkrijgen van asiel stromen de asielstatushouders veelal in de bijstand, om daarna geleidelijk maar gestaag steeds vaker werk te vinden om de bijstand te verlaten. Dit beïnvloedt uiteraard ook de bijstandspercentages van de totaalgroep eerste generatie met een buiten-Europese migratieachtergrond.

Vergelijkbare samenstellingseffecten kunnen ook bij de tweede generaties de ontwikkelingen mede beïnvloeden.

Bezoek onze website voor het volledige verhaal

De monitor is uitgevoerd door Significant Public in opdracht van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Op onze website staan de hoofdresultaten van alle thema's van de monitor uitgewerkt. Daarnaast kunt u zelf een tabel of grafiek aan de hand van onze indicatoren samenstellen. Ook downloadt u hier het volledige rapport van de monitor gelijkwaardige kansen, en vindt u de factsheets die specifiek ingaan op de thema's onderwijs, sociale zekerheid (arbeidstoeleiding) en diversiteit op het werk.

www.monitorgelijkwaardigekansen.nl